

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yüz otuz birinci İçtima

2.11.1338 Perşembe

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	318	Rebiulevvel gecesiyle gününün idi Milli	
2. — Azayı kıram muamelâtı	319	addi hakkında kanun teklifi (2/587)	319
Memurin Muhakemat Tetkik Encüme- ni âzalığına bir zatın intihabedilmesine dair encümen riyasetinin tezkeresi	319	2. — Burdur Mebusu İsmail Subhi Be- yin, 2 Teşrinisani 1338 gecesi ve gününün Milli Saltanat bayramı addi hakkında kanun teklifi (2/588)	319
3. — Lâyhalar	318,319	5. — Mazbatalar	319,320
1. — Leyli mektepler talebesinin Mü- ecceliyeti Askeriye Vergisinden istisnası- na dair kanun lâyihası	318	1. — Yüzbaşı Nuri Efendi hakkında İstida Encümeni mazbatası	319
2. — Konya ovasının irva ve iskasına dair kanun lâyihası	318	2. — Tekaüt Kanununun 13 ncü mad- desinin tefsirine dair İstida Encümeni mazbatası	319
3. — Sulh Heyeti Murahhasası masa- rifatı için Hariciye Vekâleti bütçesine tah- sisat konulmasına dair kanun lâyihası	319	3. — Heyeti Murahhasanın masarifa- tı için bütçeğe tahsisat ilâvesine dair ka- nun lâyihası ve Muvazenei Maliye Encü- meni mazbatası	320:322
4. — Teklifler	319		
1. — Sivas Mebusu Rauf Beyin.	12		

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,45

REİS — İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretleri

KÂTIPLER : Âtuf Bey (Kayseri), Hakkı Bey (Van)

REİS — Efendim Celseyi açıyorum. Zaptı sabık hulâsası okunacak.

601 Şenkal

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretlerinin tahtı Riyasetlerinde bilinikât zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Ankara Mebusu Hacı Âtuf Efendi tarafından İzmir'deki emvali metruke hakkında mevрут bir mektup kıraatı tedilerek bu baptaki kanunların kabulünden sonra nazarı itibara alınması tensibedildi. Tayinat ve yem bedeli Kanununa müzeyyel lâyihai kanuniye Kavanin ve Muvazenei Maliye Encümenlerine, Mersin Mebusu İsmail Safa Beyle rüfkasının, Türkiye'nin Cenup hudutlarına dair temenni takriri Heyeti Vekile Riyasetine, İsparta Mebusu Tahir Beyin, Danıga Kanununa dair teklifi kanunusi ile Sırd Mebusu Mustafa Sabri Efendinin, Hiyaneti Vataniye Kanununa dair teklifi kanunisi Lâyiha Encümenine, Lâyiha Encümenindeu mevрут Tevfik Sükûti Bey âilesine maâş tahsisine ve Konya Darüleytanına muavenet icrasına ve vilâyatı Şarkıye ahalisi muhtacininin temini ihtiyacına dair tekâlifi kanuniye Muvazenei Maliye Encümenine havale olundu. Mezuniyet hakkındaki Divanı Riyâset kararı kabul edildi.

Hukuku hilâfet ve saltanat hakkında Reis Paşa Hazretlerinin beyanatı istima olunduktan sonra bu hususa mütaallik teknil takrirlerin Şer'ıye, Adliye ve Kanunu Esasi encümenlerine havalesi kabul edilerek teneffüs için Celse tatil olundu.

İkinci Celse

Reisisani Adnan Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde bilinikât üç encümenec müştereken ve müttetikân tanzim olunan kararname badelmü-

zakere müttetikân kabul edildi. Bugünün a'yadı milliyeden olması Burdur Mebusu İsmail Suphi Bey tarafından ifade ve İcra Vekilleri Reisi Rauf Beyefendi tarafından teklif edilmekle teklifi mezkûr dahi kabul olunarak Kırşehir Mebusu Müfid Efendi tarafından okunan duayı mütaakıp Perşembe günü İctima olunmak üzere Celseye nihayet verildi.

Reisisani	Kâtip	Kâtip
Adnan	Âtuf	Hakkı

REİS — Zaptı sabık hulâsası hakkında söz istiyen var mı?

İSMAIL SUBHİ B. (Burdur) — Bendeniz tarafından vâkı olan ifade değil bir tekliftir. Zâhıta öyledir. Binaenaleyh o yolda tashihini teklif ederim.

SÜLEYMAN SIRR— B. (Yozgad) — Dua edilmesini bendeniz teklif ettiğim halde sathi gelişmiştir.

REİS — Efendim onu da yazalım. Zaptı sabık tashihan kabul edilmiştir.

3. — LÂYİHALAR

1. — *Leyli mektepler talebesinin Müccelleyeti Askeriye Vergisinden istisnasma dair kanun lâyihası*

REİS — Mekâtibi leyliye talebesinin Müccelleyeti Askeriye Vergisinden istisnasma dair Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye var. Muvazenei Maliye Encümenine gönderiyoruz.

2. — *Konya ovasının irva ve iskasına dair kanun lâyihası*

REİS — Konya ovasının irva ve iskasına dair Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye var. Nafia Encümenine havale ediyoruz.

3. — *Sulh Heyeti Murahhasası masarifatı için Hariciye Vekâleti bütçesine tahsisat ilâvesine dair kanun lâyihası*

REİS — Sulh Heyeti Murahhasası masarifatı için lâyiha kanuniye var, Muvazenei Matiyeye Encümenine havale ediyoruz.

4. — TEKLİFLER

1. — *Sivas Mebusu Rauf Beyin 12 Rebiülevvel gecesiyle gününün İdi Millî addi hakkında kanun teklifi (2/587)*

2. — *Burdur Mebusu İsmail Subhî Beyin, 2 Teşrinisani 1338 gecesi ve gününün Millî Saltanat bayramı addi hakkında kanun teklifi (2/588)*

REİS — Efendim şimdi kabul edilen bayramlara dair Sivas Mebusu Rauf Beyle Burdur Mebusu İsmail Subhî beylerin iki teklifi kanuni-leri vardır. İkisini de Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

2. — AZAYI KIRAM MUAMELÂTI

1. — *Memurun Muhakemat Tetkik Encümeni âzalığına bir zatın intihabedilmesine dair Encümen Riyaseti tezkeresi*

REİS — Memurun Muhakemat Encümenine bir âza intihabına dair bir takrir var. Okunacaktır.

Riyaseti Celifeye

Mezunen dairei intihabiyesine azimet eden (Elâziz) Rasim Beyin yerine Memurun Muhakemat Tetkik Encümeni âzalığına diğer bir zatın intihabına müsaade buyurulması arz ve rica olunur efendim.

Memurin Muhakemat Tetkik
Encümeni Reisi
İçel
Haydar Lütfi

REİS — Efendim alelülul diğer intihaplarda fazla rey kazanmış olan zevattan birisini sırasıyla intihabediyorduk. Bu defa sıra Ertuğrul Me-

busu Mustafa Kemal Beye gelmiştir. Reyi âlinize arz ediyorum. Ertuğrul Mebusu Mustafa Kemal Beyin Memurin Muhakemat Encümenine âzalığı- nı kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

5. — MAZBATALAR

1. — *Yüzbaşı Nuri Efendi hakkında İstida Encümeni mazbatası*

REİS — Yüzbaşı Nuri Efendi hakkında İstida Encümeni mazbatası var. Adliye Encümenine havalesini teklif ediyorlar. Bunun için Adliye Encümenine havale ediyoruz.

2. — *Tekaüt Kanununun 13 ncü maddesinin tefsirine dair İstida Encümeni mazbatası*

REİS — Tekaüt Kanununun 13 ncü maddesinin tefsirine dair İstida Encümeni mazbatası var. Encümen mazbatasında Kavanini Maliye Encümenine havalesini teklif ediyorlar. Onu da Kavanini Maliye Encümenine havale ediyoruz.

İCRA VEKİLLERİ HEYETİ REİSİ RAUF B. (Sivas) — Efendim bir meselenin hafiyyen müzakeresini Heyeti Aliyenize arz edeceğim.

HASİB B. (Maras) — Bir şey istirham edeceğim, Meclisin nakli meselesiyle Heyeti Vekilenin vazife ve mesuliyeti hakkındaki Kanunun müzakeresi, Heyeti Vekilenin talebi üzerine tehir edilmişti. Şimdi zamanı gelmiştir. Onun müzakeresine de başlayalım ve artık ruznameye alalım.

RAUF B. (Sivas) — Bendeniz de en müsait bir zamanda onun derhal müzakeresini Makamı Riyasetten rica ederim.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — O; Meclisin tensibiyle tehir edilmiştir.

İCRA VEKİLLERİ HEYETİ REİSİ RAUF B. — Efendim, Hasib Bey arkadaşımız Heyeti Vekilenin teklifiyle tehir edilen lâyihanın mevki müzakereye vaz'ını teklif ediyor. Benim teklifim ile tehir edilen bir meselenin müzakeresinin en kısa bir zamanda başlanmasına bendeniz de taraftar olduğumu arz ediyorum. (Cumartesi sadaları) Celseyi hafiyyeye geçilmiştir.

(İkinci, üçüncü Celseler hafidir.)

DÖRDÜNCÜ CELSE

Bed'i müzakerat : Saat :

REİS — İkinci Reîsvekili Musa Kâzım Efendi Hazretleri

KÂTIPLER : Âtîf Bey (Kayseri), Hakkı Bey (Van)

3. -- Heyeti Murahhasının tahsisatı için bütçeye tahsisat ilâvesine dair kanun lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası.

REİS — Efendim, Celse alenidir. Heyeti Murahhasanın tahsisatı hakkındaki lâyihai kanuniye okunacak.

31 . 10 . 1338

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Küşadı mukarrer Sulh Konferansına tâyin ve izam kılınacak olan Heyeti Murahhasa masarifine karşılık olmak üzere Hariciye Vekâleti senei haliye bütçesinin fash mahsusuna vaz'ına lüzum görülen üç yüz bin lira tahsisat için tanzim kılınan ve İcra Vekilleri Heyetinin 31 . 10 . 1338 tarihli İctimaunda kabul edilen kanun ve esbabı mucibe lâyihası leffen takdim kılınmıştır. Müstazelen ifayı muktazasiyle neticenin işarına müsaade buyurulmasını rica eylerim efendim.

T. B. M. M. İcra Vekilleri

Heyeti Reisi
Hüseyn Rauf

Esbabı mucibe

Sulh Konferansının İzmir'de veya Avrupa memalikinden birinde küşadolunacağı henüz tâyin ve heyeti teşkil edecek zevata verilecek yevmiye ile masarifi saire takarrür etmediği cihetle bu hususta sarfı icabeden mebalîğ miktarı sureti katiyede tesbit edilmiş değilse de konferansın her halde kariben inikadı mukarrer olmasına ve işbu konferansa tâyin ve izam kılınacak zevattan bâzılarının elyevm buldukları mahallerden celplerine lüzumu âcil görülmekte olmasına binaen Heyeti Vekilece tensibedilecek talimat daîresinde sarf edilmek ve ilerde ihtiyaç tahakkuk ettiği takdirde tekrar tahsisat istenilmek üzere esbabı mâruza ve müstaceliyeti maslahata binaen Hariciye Vekâleti Celilesinin senei hâliye bütçesinde «Sulh Konferansı masarifi» namıyla

açılacak fash mahsus için şimdilik üç yüz bin lira tahsisat istihsali zaruri ve konferansın müddeti devamı kestirilemeyeceği cihetle bilâhara tekrar merasimi kanuniye ifasına mahal kalmamak üzere ihtiyatan işbu tahsisatın senei haliyede istimal olunmıyan miktarının gelecek sene zarfında cevazı istimali hususunun dahi teklifi muvafık görülmüş ve ona göre tanzim olunan kanun lâyihası raptan takdim kılınmıştır.

Kanun lâyihası

MADDE 1. — Hariciye Vekâletinin senei haliye bütçesinde (Sulh Konferansı masarifi) için açılacak bir fash mahsus üç yüz bin lira tahsisat vaz'edilmiştir.

MADDE 2. — İşbu tahsisatın senei haliye zarfında istimal olunmıyan miktarı bin üç yüz otuz dokuz senesinde dahi istimal olunabilecektir. Bu paranın sureti sarfı Heyeti Vekilece yapılacak bir talimatname ile tâyin olunur.

MADDE 3. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülikerdir.

MADDE 4. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Hariciye ve Maliye Vekilleri memurdur.

31 . X . 1338

T. B. M. Meclisi
İcra Vekilleri Heyeti

Reisi
Hüseyn Rauf

Müdafaai Milliyeye
Vekâleti Vekili
Hüseyn Rauf
Dahiliye Vekili
Fethi

Maliye Vekâleti
Vekili
Mehmed Vehbi

Ser'iyeye Vekili
İctimada bulunamamıştır.

Adliye Vekili
Rifat
Hariciye Vekili
İsmet

Maarif Vekili
Mehmed Vehbi

Nafia Vekili	İktisat Vekâleti
Feyzi	Vekili
Sıhhiye ve Muaveneti	Erkânı Harbiyei
İçtimaiye Vekili	Umumiye Vekili
Dr. Rıza Nur	İçtimada bulunamamıştır.

Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası Sulh Konferansına izam olunacak Heyeti Murahhasa masarifi umumiyesine karşılık olmak üzere İcra Vekilleri Heyetinden mevрут ve Meclisi Âliden Encümenimize muhavvel 31. X. 1338 tarihli ve 1946 numaralı lâyihaî kanuniye ve müteferriatı ve buna mütedair olarak Heyeti Vekilece tanzim kılınan kadro ve talimatname Hariciye Vekili ve Maliye Vekâleti Vekili huzurlarıyla mütalâa ve tetkik olundu. İcabı ledetteemmül kadronun tesbiti Heyeti Celileye aid olup ancak İcra Vekilleri Heyetinde tâyin olunan yevmiyeler ve elbise bedelleri istihsal edilerek miktarları tanzilen tesbit ve işbu mekadirin lâyihaî kanuniye metnine ihtali tensibolunmuş ve tâyin edilen esasata göre ve üç aylık hesabıyla 150 000 liranın kıfayet edeceği anlaşılmıştır. Binaenaleyh lâyihaî kanuniye tadilen bittanzim tafsilât ve esbabı unucibesi şifahen arz edilmek üzere Heyeti Celileye takdim kılındı.

2. X. 1338

Reis	Mazbata Muharriri	
Gazianteb	Hakkâri	
Ali Cenani	Bâzı mevaddına muhalifim	
	Mazhar Müfid	
Kâtip	Âza	Âza
Yozgad	Kayseri	Lâzistan
Feyyaz Âli	Osman Zeki	Ziya Hursid
Âza	Âza	Âza
Yozgad	Maraş	İçel
Bahrî	Hasib	Mehmed Sâmî

Lâyihaî Kanuniye

MADDE 1. — Hariciye Vekâleti senei haliye bütçesinin (A) 210 neu «Sulh müzakeresine memur heyet masarifi umumiyesi» fashına 150 000 lira tahsisat vaz'edilmiştir.

MADDE 2. — İşbu tahsisatın senei haliye zarfında istimal olunmayan miktarı bin üç yüz otuz dokuz senesinde dahi istimal olunabilecektir. Bu paranın sureti sarfı İcra Vekilleri

Heyetince yapılacak bir talimatname ile tâyin olunur.

MADDE 3. — Heyeti Murahhasa Reisine on, diğer murahhaslara sekiz, müşavirlere beş, mütercim ve ketebeğe üç ve neferata ikişer İngiliz lirası yevmiye ita olunur.

MADDE 4. — Heyeti Murahhasa Reisine elli, diğer murahhas ve müşavir ve mütercim ve ketebe ve efrada yirmişer İngiliz lirası elbise bedeli verilir. Ancak evvelce memuriyetle Avrupa ve Rusya'ya gitmiş olanlara elbise bedeli verilmez.

MADDE 5. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyüliçeradır.

MADDE 6. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Hariciye ve Maliye Vekilleri memurdur.

REİS — Her tarafta gürültü oluyor. Müzakere etmek imkânı yoktur. Eğer bugün intacı matlupsa müzakere devam etmelidir. Yoksa bu gürültü ile müzakere imkânı yoktur. Lütfen oturalım efendim.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Tahsisat meselesi müzakere olunuyor değil mi efendim? Şimdi Sulh Heyeti hakkında Meclisi Âlinin söyleyeceği bir şey vardır. Binaenaleyh müzakere olunacaktır. Bir zaman tâyin buyurunuz. (Yarın, yarın içtima edelim sesleri)

REİS — Efendim yarın Cumadır. Hükümet, mesele gayet müstaceldir, diyor. (Bugün bayramdı, içtima ettik sadaları)

DURAK B. (Erzurum) — Efendim bugün bayramdı, müzakere ettik. Bu mühim meseleyi de Cuma günü müzakere edersek kıyamet mi kopar?.. (Cumadan evvel sadaları)

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Cihada karşı sulha karşı bayramlar mâni olamaz.

İCRA VEKİLLERİ HEYETİ REİSİ RAUF B. — Efendim mesele gayet müstaceldir. Heyeti Murahhasanın belki yarın hareket etmek ihtimali vardır. (Gürültüler)

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Efendim Meclisi Âlide söylenecek bazı sözler vardır.

REİS — Efendim söz istiyen yok.

YASİN B. (Gazianteb) — Efendim ben söz istiyorum. Arkadaşlar görülüyor ki; Mecliste bir galeyan var, bir heyecan var. Müzakereye imkân yoktur. Bu para meselesidir. Şepimiz

kıskanıyoruz. Cihan sulhuna gidiyoruz. Filvaki biz burada peynir ekmek yiyebiliriz. Fakat Cihan sulhunda Türkler, İngilizlerin en centilmeminden daha medeni bir surette ispatı vücudedebilme için, murahhasalarımıza kâfi miktarda para verelim. (Para ile olmaz. Fakir olduğumuzu biliyorlar sesleri) Fazla veriniz demiyorum. (Gürültüler) Muvazenei Maliye Encümeni yüz elli bin lira diyor. Hükümet üç yüz bin lira diyor. Elbette birisi az, diğeri çoktur. Bunun bir şekli mâkulünü bulmanızı çok rica ederim. Esasen bunu Celse aleni olmadığı için soracaktım. (Celse alenidir, sesleri) Celse aleni değil, hafidir. (Alenidir sesleri) Bu sulh murahhasaları meselesini Celsei aleniyede bihakkin mevzuubahsedebilmek için.. (Celse alenidir sadaları)

REİS — Efendim bu şekilde müzakerenin devamı imkânı kalmamıştır. Rica ederim, yerlerimize oturalım. Yoksa müzakereye imkân bulamıyoruz.

TAHSİN B. (Aydın) — Müzakerenin kifiyetini reye koydunuz. Kabul olundu. Bu nedir?

YASİN B. (Gaziantep) — Efendim Celse alenidir. Hükümetin teklifiyle...

Arkadaşlar! Beş dakika için olsun heyecanımızı teskin edelim ve şu mesele hakkında beş dakika müzakere yapalım. Muvazenei Maliye Encümenindeki arkadaşlarımızın bu mesele hakkında uzumuzadiye tetkikatı vardır. Heyeti Vekilenin de tetkikatı vardır. Harerrahlar, yevmiyeler, elbise bedeli, propaganda için ve saire hakkında bizim hiç malûmatımız yoktur. Bunlardan haberdar olmak bizim için lâzımdır. El kaldıracamız, kabul edeceğiz. Onlar oraya gittikleri zaman birçok noksanlıklar karşısında kalacaklardır. Ne yapalım Meclisi Âli böyle kabul etti mi diyecekler? Bu, şayanı müzakeredir. Hükümetin teklifiyle Muvazenei Maliye Encümeninin tensibi arasında büyük bir fark vardır. Bunun ortasını bulmak lâzımdır. Çok rica ederim, Avrupa bizi nasıl cengâver, nasıl kahraman bili-

yorsa; onların karşısında da gazamızı ve kahramanlığımızı bihakkin temsil edelim.

OSMAN B. (Kayseri) — Öyle olmaz, oraya ayaklarımızda çarıkla gidersek mevkiimiz daha âlâ olur.

ÖMER LÜTFİ B. (Amasya) — Efendim üç dört günden beri Meclisi Âlimiz gayet yorucu meseleler halletmekle cidden yorulmuş bulunuyor ve bundan dolayı - bilmem ben öyleyim, belki zatiâliniz de öyledir - fazla düşünerek vücudumuz fazla yorulmuştur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Zatiâliniz müsamereye gidceksiniz de onun için.

ÖMER LÜTFİ B. (Amasya) — İyi ya efendim; o da bir emri hayırdır.

Şu hal içinde Meclis müzakereye devamına karar verdiği halde görülüyor ki, biraz fazla heyecan, biraz fazla asâbiyet vardır. Bu halottur bir meseledir ve elbette bunun tahsisatı verilecek. Ya encümeninki veyahut Hükümetinki, veya her ikisi ortası kabul edilecektir. Gidecek murahhasalara harerrah vermiyelim denmiyor. Fakat mesele yalnız harerrah meselesi değildir. Heyeti murahhasanın yarın hareket etmesi muhtemeldir diyorlar. Belki Heyeti Aliyeniz, Heyeti Murahhasaya bazı nıkat şöyle olsun der ve bir nokta nazar söyler. Tabii bunu da Celsei hafiyede söyleyecektir. Yani Heyeti Murahhasa Meclisten veche alınadan gidemez zannederim. Bu yorgun kafalarla da Meclisi Âli bu işi halledemez gibi görünüyor bendenize. Yarın öğleden evvel toplanalım, gece uykusunu rahat uyuyalım. Yarın serin kafamızla bunu sâlim bir şekilde bağhyalım. Bu hususun reye vaz'ını teklif ederim.

REİS — Efendim müzakerenin devamı ekseriyeti azîme ile kabul edildi. Şimdi yarın sabah içtimanın teklif ediyorlar. Yarın sabah saat dokuzda içtima edilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Yarın sabah saat dokuz alafırangada içtima edilmek üzere Celseyi tatil ediyorum.

Hıtama müzakerat; saat : 7,00

İçtimaî âti ruznamesi

Zaptı sabık hulâsası

Mezuniyet hakkında Divan kararları

Heyeti Murahhasanın tahsisatı hakkındaki

lâyihei kanuniye